

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت
لوړو زده کړو وزارت
کندهار پوهنتون
ښوونې او روزنې پوهنځی
پښتو خانګه

په بې علمۍ او ناپوهۍ د پاچهي خوبونه نور له سره وباسئ !!

پوهنيز سيستم په لوی کندهار کي

Ketabton.com

لارښود استاد : څېړندوی شېر شاه رشاد

ځانګړنې :

موضوع:

پوهنيز سيستم په لوی کندهار کي

څېړونکي:

بېلابېل محصلين

لارښود استاد:

څېړندوی شېر شاه رشاد

انلاين چاري:

مختار احمد احسان - د لراوېرو پېپانې برېښنايي کتابتون

خپرنغونډه ۱۳۹۲ ل. کل د غويي ۱۷
د پښتو ژبي او ادبياتو څانگه - کندهار پوهنتون

د ښوونې او روزنې پوهنځي د پښتو ژبي او ادبياتو د څانگې د درېيمې ټولگۍ په دوهم سمسټر کې يو مضمون د خپرنې په نامه په کاريکولم کې سته. ددې مضمون په لومړۍ ورځو کې د خپرنې اساسات توضيح او تشرېح سول. د تطبيقې خپرنې له پاره "پوهنيز سيستم په لوی کندهار کې" موضوع ددې ټولگۍ دوې مياشتنۍ کار محصلينو ته وسپارل سو.

ددې ټولگۍ گرده محصلين ۹۱ کسه دي، نهه، نهه کسه پر لسو ډلو ووېشل سول او دهرې ډلې له پاره د خپرنې د موضوع يوه، يوه برخه وويشه سوه، لس برخې په لاندي توگه وې:

- ۱- په ښوونځيو او مدرسو کې روزنيز اړخ
- ۲- د ټولنې اغېزې پر اوسني پوهنيز سيستم باندې
- ۳- د پلرونو او ميندو له خوا ښوونځيو ته د اولادونو د نه لېږلو سببونه
- ۴- پخوانی مروج او اوسنی پوهنيز سيستم
- ۵- د ښوونځي، مدرسې او خصوصي ښوونځي توپيرونه
- ۶- نوی نصاب او د ښوونکو سويه

- ۷- نوې تکنالوژي په پوهنيز سيستم کې
 ۸- د ښځو د تعليم د کچې د کتنه والي علتونه
 ۹- په لوی کندهار کې د ۱۲ فارغين، په کانکور کې شموليت او د آزمونينې نتايج
 ۱۰- د ښوونځيو د څولو علل

ددې څېړنې له پاره ۸۴۳ مرکې سوي دي، ۸۲۴ پوښتنليکونه راټول سوي دي، د ۱۳۰ عامو خلکو نظر غوښتل سو دی، ۳۷ ښوونځي، ۱۲۵ ښوونکي، ۱۸۵ زده کوونکي د څېړنې منابع دي، د څېړنې ميتود په لويه کچه مرکه او پوښتنليک دی.

د څېړنې اقتصادي لگښت خپله محصلينو پرغاړه اخيستی وو. د څېړنې پايلې د ۱۳۹۲ کال د غويي په ۱۷ ورځ په کندهار پوهنتون کې د يوې څېړنغونډې په بڼه وگډونوالو ته وړاندي سوې، له بده مرغه چې د پوهنې وزارت او رياست کوم استازي پکښې برخه اخيستی نه وه.
 د څېړنې پايله ښيي چې پوهنيز بهير په لوی کندهار کې د خلکو د رضایت او قناعت وړنه دی او د خلکو له اړتياوو سره متناسب نه دی.
 د څېړنې پايلې په جزئياتو په لاندې ډول دي:

۱- موضوع: په ښوونځيو او مدرسو کې روزنيز اړخ

ددې موضوع په اړه له يوه روزونکي اولسو ښوونکو سره په څلورو ښوونځيو کې مرکې سوي دي. په کندهار ولايت کې ۴۲۴ ښوونځي رسمي ثبت دي، خوشاوخا درې پر څلور (۳/۴) ئې فعال دي، ۲۰ رسمي ديني مدرسې دي، ۱۳ رسمي خصوصي ښوونځي دي، رسمي اسناد ښيي چې شاوخوا دوه لکه زده کوونکي په زده کړه بوخت دي. اوس د کندهار ښار د نجونو په لسو ښوونځيو او د هلکانو په شلو ښوونځيو کې روزنيز ښوونکي مقرر دي. په ښوونځيو او مدرسو کې د ښې روزنې او د بد اخلاقو، پردې کلتور او ناوړه فلمونو د ليدنې دمخنيو به پاره تبليغ کوي، خو په مدرسو کې دا روزنيز سيستم بريالی غونډي دی چې د دوی له تجربو څخه په ښوونځيو کې هم بايد کار واخيسته سي. خو په مدرسو کې يوه نېمگړتيا داده چې په ټولو مدرسو کې يو نصاب نسته او عصري علوم نه لوستل کېږي.

۲- موضوع: د ټولنې اغېزې پر اوسني پوهنيز سيستم باندې

ددې موضوع په څېړنه کې له ۲۰۰ کسانو سره مرکه سوې ده، لاندې پوښتنې مطرح سوي دي:
 الف: د پوهنې په اړه ستاسې نظر او خپل اولادونه آیا ښوونځي ته لېږي؟
 ۷۲ په سل کې پوهنه د ټولنې په گټه بولي او خپل اولادونه ښوونځي ته لېږي.
 ۲۸ په سل کې خپل اولادونه ښوونځي ته نه لېږي، چې په هغو کې بيا د ۸۳ په سل کې د نه لېږلو سبب اقتصادي موضوع ده.
 ب: د اولادونو د زده کړې په اړه د ښوونځيو يا مدرسو له ادارې سره وينئ؟

۱۳ په سل کې، هو

۸۷ په سل کې، یا

ج: د پوهنې اغېزې پر ټولنه څه دي؟

د کتابونو، مجلو، اخبارونو او نورو چاپي رسنیو د بېرېدل

د پوهې عامېدل

له دباندې نړۍ سره د پراېکټ

۳- موضوع: د پلرونو او میندو له خوا ښوونځیو ته د اولادونو د نه لېږلو سببونه

ددغې موضوع په اړه ۳۲ د نظر خاوندان، ۳۸ د ښوونځیو ښوونکي، ۱۳۰ عام وگړي او ۹۰ زده کوونکي پوښتل سوي دي .

۴۹ په سل کې نامني لوی سبب بولي

۲۹ په سل کې اقتصادي عامل

۱۲ په سل کې د زده کړې ناسم تعبیر

۲ په سل کې د ټولنې دودیز شرایط

۴- موضوع: پخوانی مروج او اوسنی پوهنیز سیستم

دا موضوع په ۱۸ ښوونځیو کې له ۲۸ ښوونکو څخه پوښتل سوي ده .

الف: د پخواني مروج سیستم ښېگنې:

د زده کوونکو نظم او ډسپلین

په لوړو ټولگيو کې پر ټولنيزو او طبعيو علومو وېش

د یوه او پرله پسې نصاب لرل

د ښو او تکړه ښوونکو روزل

ب: د پخواني مروج سیستم نیمګړتیاوي:

زده کړه انفرادي وه

د زده کوونکو جرئت لږ و

د زده کړې درسي مواد محدود ول او نور مرستندويه مواد نه ول

۸۰ په سل کې ښوونکي د درس محور و

ج: د اوسني پوهنیز سیستم ښېګڼې:

د ښوونکو او زده کوونکو ګډه زده کړه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځيو کې مروج نه ده)

د ښوونکو له خوا انځوريزه ښوونه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځيو کې مروج نه ده)

د ښوونکو تدريسي مفردات او پلان

په نويو کتابونو کې ښه صحافت

د: د اوسني پوهنیز سیستم نیمګړتیاوي:

لايحي راوزي، خو نه عملي کېږي.

د تدريسي نصاب ژر بدلون او له نصاب سره سم د ښوونکو نه روزل

د لومړيو ټولګيو له پاره ډېر مضامين

د زده کوونکو د خوښې څانګه (ټولنيز او طبيعي) نه ټاکل

ښوونکو ته له مسلک سره سم د مضامينو نه ورکول

۵- موضوع: د ښوونځي، مدرسې او خصوصي ښوونځي توپيرونه

په دې موضوع کې ۳۴ ښوونکي، ۴۲ زده کوونکي او ۷ کسه اداري مسولين پوښتل سوي دي .

لومړۍ - د نصاب مسئله :

د رسمي لېسو او خصوصي ښوونځيو نصاب تر ډېرې اندازې هماغه دولتي نصاب دی چې د مرکزي دولت

له خوا ټاکل سوی دی. خو د تدریس او درسي میتود په باب د ښوونکو خپل سلیقوي برخورد معموله خبره ده. په دې

باب د یادوني وړ خبره دا ده چې په دیني برخه کې زموږ مدرسې کوم مشخص درسي نصاب نه لري.

دوهم - د تعلیمي سويې مسئله:

د تعلیمي سويې څخه زموږ مراد دا دی چې د کوم ښوونځي زیاتو شاگردانو لوړو زده کړو ته لاره موندلې

ده، موږ له خپلې دې څېړنې څخه دا نتیجه ترلاسه کړه چې د ځینو رسمي لېسو زیاتو شاگردانو لوړو زده کړو ته لاره

موندلې ده. خو د خصوصي لېسو او مدارسو شاگردان بېخي پر هېڅ حساب دي.

درېیم - د چاپېریال مسئله:

له چاپېریال څخه زموږ مقصد د مکاتبو او مدارسو هغه برخې دي چې زده کوونکي د تفریح پر مهال د هوا

تبدیلۍ له پاره ورته راوړي. په دغو ساحو کې باید د زرغونوالی پوره مراعت سوی وي. د دې په څنګ کې د

سپورتي میدانونو او نورو آسانتیاوو لرل هم د ښه چاپېریال نمایندګي کوي. زموږ له څېړنې څخه معلومېږي چې په

سلو کې پنځه رسمي لېسې له دغو ښېگڼو څخه برخمنې دي. شخصي مکتبونه اکثره په شخصي کورونو کې جوړ سوي دي، چې طبيعي خبره ده پورته ښېگڼې نه لري. مدرسې او د ديني زده کړو اکثره مرکزه هم د شخصي مکاتبو په برخليک اخته دي.

څلرم - د علمي تجاربو او لابر اتوارو نېستې:

په دغه اړه رسمي لېسې او شخصي مکاتب پوره توپير لري. که څه هم په ځينو لېسو کې د لابر اتوار په نوم خاصي خوني موجودي دي، خو ډېره لږه استفاده ورڅخه کېږي. خو په شخصي مکاتبو کې د لابر اتوار او تجربو يادول يوه افسانه ښکاري. دا پېښه ښيي چې د ښار له ټولو زده کوونکو څخه په سلو کې تقريباً ۱۰ فيصده زده کوونکي له لابر اتورونو او علمي تجاربو څخه برخمن دي، دا چې هغوی به له دې لارې کوم مهارتونه ترلاسه کړي او زده کړي وي بېل بحث غواړي.

پنځم - د کتابتونو نه موجوديت:

په مکاتبو او مدارسو کې د لويو کتابخانو موجوديت د زده کوونکو له پاره ډېر اړين کار دی. زده کوونکي کولای سي چې د خپلو درسي موادو پر څنگ د کتابخانې له بېلابېلو کتابونو څخه د ممدو کتابو په ډول استفاده وکړي. اوس مهال په کندهار ښار کې خورا لږ داسې لېسې سته چې کتابتونونه ولري، کومې لېسې چې کتابخانې لري، تر اوسه ئې زده کوونکي په دې نه پوهېږي چې څه ډول بايد د کتابخانو له کتابونو څخه استفاده وکړي. زموږ د څېړنې پر بنسټ په مدارسو او شخصي مکاتبو کې کوم داسې کتابتون چې په يادولو و ارزې وجود نه لري. شپږم - د استادانو له پاره د ورکشاپونو جوړول:

ددې څېړنې نتایج ښيي چې: د مکاتبو د استادانو له پاره په بېلابېلو وختونو کې علمي او تعليمي ورکشاپونه جوړ سوي دي، خو له دغې ښېگڼې څخه د مدارسو استادان محروم دي.

اووم-د معلمينو او استادانو مسئله:

د رسمي ښوونځيو په سلو کې ۸ معلمين ليسانس دي، پاته ښوونکي د دولسم ټولگي فارغين دي. د مدارسو اکثریت ښوونکي د دولسم زده کړي لري، ډېر لږ ټي په ديني او مذهبي پوهنو کې لاسرسی لري. په داسي حال کې چې د مدارسو استادان بايد سل په سلو کې له ديني او مذهبي اموراتو څخه آگاه وي. عيني مشاهدات:

په ځينو رسمي مکاتبو کې په مشخص ډول ښځينه ښوونځيو کې داسي معلمين درس ورکوي چې پښتو ئې دوهمه ژبه ده او يا بالکل په پوهېزې نه. کله چې زده کوونکي د يو څه په اړه پوښتنه وکړي معلم صاحب وايي چې زه په پښتو نه پوهېږم.

په ځينو ښځينه مکاتبو کې په لوی لاس زموږ سيميز رواجونه او بازی، له منځه وړل کېږي او پر ځای ئې د نورو هيوادونو کلتوري او فرهنگي مناسباتو ته ځای ورکول کېږي. په دې ښوونځيو کې د پردي کلتور مخنيوی خو پرېږده د بل د کلتور او ژبې له پاره کار کېږي.

۶- موضوع: نوی نصاب او د ښوونکو سويه

د ۱ موضوع په ۱۲ لیسو کې له ۳۰ ښوونکو او ۴۵ زده کوونکو سره څېړل سوي ده پخواني ښوونکي په خپلو مضامينو کې ډېر تکړه دي. له ۱۲ څخه فارغ مقرر سوي ښوونکي پوره تجربه او پوهه نه لري. ليسانس ښوونکي لږ دي. د نوي نصاب په اړه ورکشاپونه او تړینگونه لږ دي. د نوي نصاب په درسي کتابونو کې ډېري تیروتنې سته، چې کله کله نوي ښوونکي هم نه په پوهېږي او په هغسي تیروتلې بڼه ئې وربښي. د تدریسي نصاب ژر بدلون یوه لویه فاجعه ده

۷- موضوع: نوی تکنالوژي په پوهنيز سيستم کې

ددې موضوع په اړه ۵۵۰ مرکې سوي او ۸۰۰ پوښتنلیکونه ویشل سوي دي، له دې ټولو څخه ۷۰ په سل کې د ښوونځيو او پوهنتونو زده کوونکي، ۱۵ په سل کې ښوونکي، ۲ په سل کې حکومتي کارکوونکي، ۹ په سل کې د نېټ کيفي د انټرنېټ کاروونکي دي. د پوښتنلیکو او مرکو پایله ښيي، چې په نوي تکنالوژي کې موبایل تر ټولو ډېر کارېږي، ترهغه وروسته کمپیوټر، انټرنېټ، تلویزیون او پروجیکټور دي. د موبایل کارونه:

۷۰ په سل کې د خبرو له پاره

۱۵ په سل کې د فلمونو او ګیمونو له پاره

۱۵ په سل کي د خبرونو او درسونو له پاره
د کمپيوټر کارونه:

۷۵ پہ سل کی کمپیوٹری زدہ دی

یہ ہغو کی ۳۵ پہ سل کی خیل کمپیوٹر لری

په هغو کی ۳۰ په سل کی خپل کمپیوټر نه لري، خو نېټ کیفیت ته لاسرسی لري

په هغو کي ۳۵ په سل کي نه خپل کمپیوټر لري او نه هم نېټه کيفي ته لاسرسی.
د انټرنېټ کارونه:

۲۵ پہ سل کی کسانو نیت زدہ دی

په هغو کی ۱۸ په سل کی د ښوونځیو ښوونکی، د لوړو ټولگیو زده کوونکی او محصلین دي .

په هغو کی ۷ په سل کی دولتی کارکوونکی او شخصی کسان دي .

پہ ہغو کی ۳۰ پہ سل کی خیل یا دولتی نہتہ کاروی .

پہ ہغو کی ۷۰ پہ سل کی نبت کیفی تہ حی .

د تلویزیون او یرو جیکټور کارونه:

۱۰ یہ سل کی بنوونخی ئی لری

۹۰۔ پہ سل کی بنوونخی ئی نہ پپڑنی ۔

۸- موضوع: د بشخود تعلیم د کچې د کښته والی علتونه

ددې موضوع په اړه په پينځو ليسو او يو منځني ښوونځي کې له ۲۰ ښوونکو او ۱۵ زده کوونکو سره

مرکی سوي دي. ددې مرکو پایله لاندې علتونه راښيي:

د لیک او لوست کښته کچه

د پوهنې په ګټو نه پوهېدل

درس نیوله لاری د عامه پوهاوی نستون

یہ کبستہ ٲولگیو کی دھلکانو او نجونو گدی زده کری

د نجونو د زده کړې له پاره د ښو شرایطو نه موجودیت

یہ کوخہ او بازار کی دنجونو خورونہ

د نبخینه بنوونکو نه بسنه (عدم کفایت)

۹- موضوع: یہ لوں کندھار کس د ۱۲ فارغین، یہ کانکور کس شمولیت او د هغو بریالیتوب

دا موضوع د رسمي شمېرو په راتلونکولو او د لوی کندهار او د هېواد له نورو سیمو سره د هغود د پرتلنې پر

میتود ولاره خبرنه ده.

رسمی شمیری نیپی، جی یہ ۱۳۹۱ل کال کی (۲۳۵۰۰۰) کسہ لہ ۱۲ خخہ فارغ دی، یہ هغو کی (۱۹۷۰۰۰) فارغینو یہ

کانکور آزموينه کي نوم ليکنه کړي ده او يوازي (۱۷۲۰۰۰) کسوپه دي آزموينه کي گډون کړي دي، چي په هغو کي

(۴۹۰۰۰) ڄوانان بريالي سوي دي .

د لوی کندهار د گڼې مېشتو څلورو ولایتونو (کندهار، هلمند، زابل او روزگان) د ۱۲ فارغین په ۱۳۹۱ ل. کال کې یوازې (۴۳۲۰) کسه دي، چې د ټول هیواد ۲ په سل کې هم نه جوړوي. او که له ځینو پخوانیو نوم ورکو او لسوالیو سره چې اوس په مصلحتي سیاست کې و ولایت ته لوړ سوي دي، پرتله سي، ددې پښتني څلورو ولایتو ټول فارغین د هغې نوم ورکي اولسوالۍ په سر نه دي. د پخوانۍ اولسوالۍ او اوسني ولایت ډایکټري د ۱۲ فارغین په ۱۳۹۱ ل. کال کې (۵۴۷۵) کسه دي او د غزني د خواجه عمر د هزاره وروڼو د اولسوالي فارغین هم په یوازې سر نژدې پینځه زرو ته رسېږي.

که د هیواد راتلونکي ته نظر واچوو، بالغ او عاقل انسانان خو پرېږده، حتی یو کوچینی هم په دې پوهېږي چې د هېواد ګرده چاري په هغه چا پورې اړه لري، کوم چې تعلیم او تحصیل ئې کړی وي. په بې علمۍ او ناپوهۍ د پاچهۍ خوبونه نور له سره وباسئ!

په دې لړ کې یوه بله ملي او حیاتي مسئله چې د تودو سیمو (ګرم سپرو) ولایتونه ورسره مخامخ دي، هغه د ۱۲ فراغت مهال، د کانکور د آزمویني ورکړه، او بېرته که د تودو سیمو پوهنتون ته دا فارغ ځوان بریالی سو، د دې خپل ژوند د ډېر ګران او مهم پړاو پینځلس میاشتي له لاسه ورکوي، په داسې حال کې چې د سړو سیمو ځوان فارغ

په لیندۍ میشتات کې فارغ کېږي، په مرغومي کې د کانکور آزموینه ورکوي او په کب یا وري کې پوهنتون پیلوي. د ژوند یوازې درې میاشتې ئې انتظار ویست.

که دوخت په اهمیت پوه خلک و اوسو او څه ارزښت راته ولري زموږ ددې کال (۱۳۹۱) فارغین د کندهار (۲۰۱۹ کسه) او د لوی کندهار د اییا (۴۳۲۰ کسه) دي او هریوه ئې د ژوند ۱۵ میاشتې له لاسه ورکړي دي. که موږ د تودو سیمو ولایات (له فراه څخه نیولې تر ننگرهاره پورې) یو لږ څه په خپله گټه او تاوان، خیر او شر پوه و اوسو، موږ یوازې په کندهار کې د خپل ځوان قشر د یوې دورې (۲۰۱۹×۱۵=۳۰۲۸۵) (دېرش زره دوه سوه پینځه اتیا میاشتې چې (۲۵۲۳) کاله کېږي، لولپه کړل او د یوې خاشي غوندي باک موهم نه په کېږي.

د کانکور ځنډېده نه یوازې د ځوانانو د وخت ضایع ده، بلکې ډېر ځوانان له لوړو زده کړو څخه زړه توري کوي.

که تاسې ددې پېړۍ (سده) د ټولو فارغینو محاسبه وکړئ، چې موږ څو نه ضایعات ورکړي دي، خدای مه که، گرده به لیوني سوو. خوشال خان خورا ښه ویلي دي:

چې ئې علم و فضل نه وي، چې پر تخت د بادشاه کښیني
یا یو ایردئ، یا لیوه دئ یا ئې گاو و خر شماره

۱۰- موضوع: د ښوونځیو د سوځولو علل

ددې اهمې موضوع له پاره له سلو قومي مشرانو، عامو خلگو، ښوونکو او د پوهنې له اړوند مسولینو سره مرکې سوي او پوښتنلیکونه ورکړه سوي دي. ددې پرڅنگ د کندهار راډیو تلویزیون له آرشیف او ویبسایتونو څخه پخواني مواد او اسناد هم راټول سوي دي. څېړنه او اسناد ښيي چې له هراته تر چتراله پورې خپلې لمنې ته خپله بلا اخیستي یوو. ددې څېړنې پایله د ښوونځیو په سوځولو کې د لاندې سلنې رانښيي:

۱۳ په سل کې: - وسله وال طالبان

۳۲ په سل کې: - سیاسي ډلې او تنظیمونه

۵۱ په سل کې: - د باندې سیاست زموږ په خپل لاس

د لسو سره موضوعاتو څېړنه ښيي چې:

که موږ خپله ددې سیمې اولس او خلگ د پیل په غوږ کې بېده و اوسو، نور به موهم خوب دروند او ژوند به مو تر وړۍ سپک وي.

کندهار پوهنتون
څېړندوی شېرشاه رشاد
د ۱۳۹۲ ل کال د غويي ۲۸

د لراوېر برېښنايي کتابتون

قدرمنو لوستونکو !

تاسو کولای سئ د لراوېر ویبپاڼې په برېښنايي کتابتون کې زیات شمېر ارزښتناک او په زړه پوري آثار په خپل تفریحي وخت کې مطالعه کړئ .
د لراوېر انلاین کتابتون ستاسو لپاره د لاندینيو موضوعگانو اړوند آثار پر لیکه کوي :

- اسلام او مذهب
- ساینس او تخنیک
- سپورټ او روغتیا
- تاریخ او سیاست
- هنر او ادبیات
- د ماشومانو لپاره
- بېلابېل آثار

www.Larawbar.net/library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library